

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Brunei 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

De medborgerliga och politiska rättigheterna i Brunei är begränsade. Undantagstillstånd råder i landet sedan 1962 och val till det lagstiftande rådet har inte hållits sedan dess.

Under 2014 infördes den första av tre faser av strafflagstiftning enligt sharia-systemet. Systemet tillämpas parallellt med annan existerande lagstiftning (*common law*). Sharia-systemet omfattar med vissa undantag såväl landets muslimska som icke-muslimska befolkning, inklusive utlänningar. Från regeringens sida framhålls att de mycket stränga beviskrav som råder inom sharia-systemet innebär att sannolikheten för att dess hårdaste straff, så som stympning (avhuggning av kroppsdelar) eller stening (till döds), ska tillämpas är mycket liten. Spöstraff tillämpas.

Inskränkningar i press- och yttrandefrihet förhindrar en diskussion om sultanens sätt att styra landet. Kritik mot sultanen och det övriga kungahuset är straffbart och självensur iakttas av både media och enskilda. Begränsningar finns även vad gäller förenings- och mötesfrihet.

Brunei är ett ekonomiskt välmående land där medborgarna har tillgång till statligt subventionerade bostäder, kostnadsfri utbildning upp till universitetsnivå samt hälsovård av god standard. Drygt 21 000 personer, däribland delar av Bruneis etniskt kinesiska minoritet, är statslösa trots att de är födda och uppvuxna i Brunei.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Rättssystemet följer det engelska *common law*-systemet och brittiska domare ingår i Bruneis högsta domstol och i landets appellationsdomstol. Högsta instans för överklaganden är i vissa fall den juridiska kommittén i det brittiska *Privy Council*. Konstitutionen nämner inte uttryckligen ett oberoende rättsväsende och domare på alla nivåer utses formellt av sultanen. Överlag bedöms domstolarna vara förhållandevis självständiga.

Undantagstillstånd råder sedan 1962 och detta förnyas vartannat år. I praktiken innebär detta att sultanen, enligt konstitutionen, ges oinskränkta befogenheter att stifta nya lagar, så kallade *Emergency Orders*.

I oktober 2013 aviserade sultanen att han ämnade införa strafflagstiftning enligt sharia-systemet. Den första av tre faser implementerades under 2014, den andra fasen väntas träda i kraft i mitten av 2017 och fas tre ett år senare.

Islamisk rätt har sedan länge gällt för muslimer på flera civilrättsliga områden såsom arv, skilsmässa och sexualbrott genom rättstillämpning i särskilda sharia-domstolar. Merparten av de brottsrubriceringar som ingår i den första implementeringsfasen utgör sedan tidigare brott, bland annat så kallat icke-muslimskt beteende såsom utomäktenskapligt umgänge mellan man och kvinna samt brott mot fastan under ramadan. Påföljden för dessa brott är böter eller fängelsestraff. Införandet av den nya lagstiftningen innebär att straffskalan på sikt, genom implementering av fas två och tre, kommer att inkludera påföljder som stening (till döds) för sexuellt umgänge utanför äktenskapet, stympning (att en kroppsdel huggs av) som straff för stöld och spöstraff för abort eller bruk av alkohol.

Sharia-lagstiftningen omfattar såväl Bruneis muslimska som icke-muslimska befolkning, inklusive utländska medborgare. Icke-muslimer är dock undantagna från vissa delar, däribland det krav på att delta i fredagsbönen som omfattar alla muslimska män. För att myndigheter ska kunna avgöra vilka som ska lyda under muslimsk lag måste samtliga invånare bära på ID-kort som anger religiös tillhörighet.

Beviskraven inom sharia-systemet skiljer sig märkbart från *common law*-systemet. För att en domstol ska kunna utdöma de straff som ingår i fas två

och tre förutsätts att fyra renlärliga muslimska män bevittnat brottet i fråga. Från regeringens sida har man vid upprepade tillfällen framhållit att de stränga beviskraven inom sharia-systemet innebär att sannolikheten för att dess hårdaste straff, såsom stening och stympning, ska tillämpas är mycket liten.

Korruption är straffbart och ansvariga myndigheter har goda resurser att effektivt kunna ingripa. Definitionen av vad som utgör korruption har nyligen utvidgats till att förutom tjänstemän i staten också omfatta anställda i företag med nära koppling till regeringen. I *Transparency Internationals* index över upplevd korruption 2013, som är den senaste granskning där Brunei ingår, har Brunei plats 38 av 175 länder.

Konstitutionen ger etniska malajer en privilegierad ställning i samhället.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Brunei är ett arvsultanat och all makt ligger hos sultanen Haji Hassanal Bolkiah, som är statschef sedan 1967. Landets styre beskrivs som en malajisk muslimsk monarki, en ideologi vars tillämpning sultanen har intensifierat sedan 1990. Sultanen är också landets premiär-, finans-, försvars- och utrikesminister. I regeringen ingår ytterligare ett tiotal ministrar som utses av sultanen. Kronprins Billah Bolkiah, som så småningom väntas ta över tronen, är medlem av regeringen och chef för Bruneis motsvarighet till Riksbanken. Sedan 1962 råder undantagstillstånd i Brunei.

Ett lagstiftande råd, *The Legislative Council* (LegCo), återinfördes 2004 efter att ha varit upphävt sedan 1984. Rådets huvuduppgift är att granska och kommentera den årliga budgeten samt lagförslag. LegCo möts under två veckor på våren i anslutning till att budgeten presenteras. Ledamöter har möjlighet att presentera förslag och ställa frågor till regeringen om framför allt årets budget. Stora delar av kungafamiljens och regeringens utgifter är sekretessbelagda.

Rådet består av 33 medlemmar varav ett antal är regeringsmedlemmar och ett tiotal av sultanen utsedda representanter för olika sektorer i det bruneiska samhället. Knappt tio personer har utsetts efter indirekta val och de företräder landets olika regioner. Sex procent av ledamöterna är kvinnor.

Enligt konstitutionen ska LegCo utökas till 45 platser, varav 15 valbara. Någon tidpunkt för allmänna val till dessa platser har dock inte fastställts. Val till LegCo har inte ägt rum sedan 1962.

Vid sidan av LegCo finns två andra råd för särskilda frågor - *The Council of Succession*, som handhar frågor om tronföljden, och *The Religious Council*, som bistår sultanen i religiösa frågor.

Medborgarna har liten möjlighet att påverka sultanens beslut. Ett tillfälle att föra fram synpunkter till sultanen, vid sidan av att överlämna brev och petitioner, ges när denne arrangerar sitt årliga ”öppna hus” i palatset i anslutning till en muslimsk religiös högtid. Byledare ges tillfälle att kommunicera önskemål genom möten med inrikesministeriet. *National Development Party* (PP) är det enda tillåtna politiska partiet.

Det civila samhällets utrymme

Lagen stipulerar inte föreningsfrihet. Alla organisationer, sekulära och religiösa, måste registreras och redovisa namn på sina medlemmar. Inrikesministeriets tillstånd krävs för organisationer som vill söka ekonomiska bidrag från allmänheten. Det finns ett civilsamhälle med godkända civilsamhällesorganisationer som fokuserar framförallt på miljöfrågor, entreprenörskap, kvinnligt företagande och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Viss dialog mellan dessa organisationer och regeringen förekommer.

Det finns inga civilsamhällesorganisationer som ägnar sig åt mänskliga rättigheter i ett bredare perspektiv. Det finns exempel på lokala organisationer som arbetar med humanitära frågor så som stöd till offer för våld i hemmet och rättshjälp, som regel med finansiellt stöd från regeringen. Inga internationella människorättsorganisationer är verksamma i landet.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns inga uppgifter om att politiska mord, politiska avrättningar eller påtvingade försvinnanden förekommer.

Förhållandena i fängelserna är spartanska, men anses inte vara undermåliga. Viss överbeläggning rapporteras. Ett ombudsmannasystem finns etablerat där företrädare för rättssystemet månatligen besöker landets fängelser.

Tortyr är inte specifikt förbjudet i lag, men det finns inga rapporter om att tortyr förekommer i landets fängelser. Brunei undertecknade i september 2015 FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och åtog sig därmed att agera i enlighet med konventionen. Regeringen har inte gett någon indikation på när ratificering kommer att ske.

Spöstraff kan utdömas för tolv olika brott, varav det är obligatoriskt för vissa. Kvinnor, dödsdömda, män över 50 år samt personer som undantagits av medicinska skäl får dock inte dömas till spöstraff. Spöstraff utförs i närvaro av en läkare. Även minderåriga kan dömas till spöstraff. En lättare käpp används i dessa fall.

Brunei är både ett mottagar- och transitland för människohandel. Regeringen har tagit viktiga steg för att motverka människohandel, bland annat genom att utarbeta en nationell handlingsplan för människohandel. Rådande lagstiftning öppnar för höga straff för den som fälls för människohandel. Kritik har framförts mot bristen på stöd till offer för människohandel, bland annat det faktum att myndigheterna saknar möjlighet att tillhandahålla skyddade boenden för denna grupp. Brunei har inte ratificerat FN:s protokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av människohandel.

Under 2015 ratificerades ett nytt fördrag inom ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*) med syfte att minska människohandeln i regionen.

Dödsstraff

Dödsstraff kan utdömas för ett antal brott, däribland mord, narkotikabrott och olovligt vapeninnehav. Verkställande av dödsdomar sker genom hängning. Brunei har haft ett *de facto* moratorium på verkställande av dödsdomar sedan 1957 då den senaste avrättningen genomfördes.

Regeringen har dock konsekvent avfärdat propåer om att införa ett formellt moratorium. Ett tiotal personer uppskattas i dagsläget vara dömda till döden. Det pågår ingen debatt i landet om dödsstraffets avskaffande och det finns inga civilsamhällesorganisationer som driver frågan.

Införandet av den tredje fasen av strafflagstiftning enligt sharia-systemet innebär att bland annat äktenskapsbrott kan komma att leda till dödsstraff genom stening. Fas tre väntas implementeras i mitten av 2018.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

En person som anhållits misstänkt för brott har inte rätt att anlita försvarare eller underrätta sina anhöriga under de första 48 timmarna.

Bruneis säkerhetslagstiftning gör det möjligt att utan rättslig prövning frihetsberöva personer som anses utgöra ett hot mot nationens säkerhet genom tillämpning av lagen om inre säkerhet, *Internal Security Act* (ISA). Beslutet om frihetsberövande kan fattas för upp till två år och därefter förnyas ett obegränsat antal gånger. Under 2015 frihetsberövades tre personer med hänvisning till lagen om inre säkerhet. Två av dessa var poliser och den tredje en kvinna som anklagades för att ha bistått en person med att transitera Brunei för att ansluta sig till en terroristorganisation i ett annat land. Officiell statistik saknas över hur många personer som för närvarande är frihetsberövade under ISA. En indonesisk medborgare sitter sedan 2014 frihetsberövad i Brunei under ISA dömd för medverkan i en extremistisk organisation.

Ett system med särskilda uppgiftslämnare, vars uppgift är att rapportera om politiskt oliktankande personer eller agerande i strid med sharia-systemet, utgör del av regeringens nationella underrättelsesystem.

Rättssäkerhet

Ministeriet för intern säkerhet, som faller under premiärministerns kansli, ansvarar med polisens hjälp för att upprätthålla lag och ordning. Tjänstemän från Religionsministeriet har ansvar för att sharia-systemet följs, men civila myndigheter har det övergripande ansvaret för all rättsskipning.

Konstitutionen stipulerar inte ett oberoende rättsväsende. Rätten till en rättvis rättegång garanteras dock och individen ska betraktas som oskyldig tills motsatsen bevisats i brottmål. Försvarsadvokater ges tillräckligt med tid för att förbereda sig väl.

Det finns inget system med rättshjälp för den som saknar finansiella medel att själv anlita ett ombud. Ett par civilsamhällesorganisationer erbjuder stöd. Staten tillhandahåller ett ombud för personer som dömts till döden.

Straffrihet

Det finns inga uppgifter om att staten systematiskt underlåter att beivra vissa brott.

Yttrande-, press och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrandefriheten är begränsad. Det krävs tillstånd för utgivning av lokala tidningar och myndigheterna kan stänga en tidning och bötfälla eller fängsla journalister för förtal i upp till fem år. Kritik mot sultanen och det övriga kungahuset liksom av statsfilosofin ”*Malay Islamic Monarchy*” anses vara uppviglande och är straffbart. Sharia-systemet förbjuder kritik av sultanen och förtal av islam. Tidningar som bryter mot förtalsförbudet kan få sitt publiceringstillstånd indraget. Journalister som fälls för uppvigling kan dömas till böter eller fängelse i upp till fem år. Det finns inga rapporter om våld eller hot om våld mot journalister, men utövandet av självcensur bedöms vara utbrett. Tidningar och tidskrifter från andra länder finns tillgängliga i Brunei, men myndigheterna har befogenhet att begränsa dess spridning om man finner det nödvändigt.

Brunei har en statlig tv-station, men befolkningen tar emot tv-sändningar från Malaysia och har tillgång till satellitkanaler.

Den största engelsktalande dagstidningen är *Borneo Bulletin* som ägs av sultanens familj. Landets andra stora engelsktalande tidning, *Brunei Times*, lades hastigt och oväntat ner i november 2016. Den officiella förklaringen till nedstängningen var att tidningen led av ekonomiska svårigheter. Det finns en rad lokala tidningar på kinesiska och malaj att tillgå.

Överlag råder fri tillgång till internet. Majoriteten av befolkningen har tillgång till internet och användandet av sociala medier är omfattande. Viss samhällsdiskussion förekommer på nätet, men myndigheterna granskar, med stöd av lagen, regelmässigt framförallt bloggar, sociala medier och podcasts. Internetcaféer uppmanas att installera brandväggar för att hindra användare att ta del av ”osedligt material”. Det finns inga uppgifter om att utländska internetsidor blockeras eller censureras.

I Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex hade Brunei plats 155 av totalt 180 länder 2016, en försämring med 34 platser sedan 2015. Denna försämring kan förklaras med implementeringen av sharia-systemets första

fas och den aviserade vidare implementeringen av fas två och tre som lett till ytterligare självcensur bland landets journalister.

All offentlig underhållning så som musik- eller teaterföreställningar förhandsgranskas av en censurinstans bestående av företrädare för premiärministerns kansli och religionsministeriet.

Mötes- och föreningsfrihet

Omfattande inskränkningar råder i mötesfriheten. Polistillstånd krävs för offentlig samling av tio personer eller mer, men polisen har rätt att upplösa en församling på allt ifrån fem personer med hänvisning till störande av allmän ordning. Lagen stipulerar inte föreningsfrihet. Alla organisationer, sekulära och religiösa, måste registreras och redovisa namn på sina medlemmar. De måste också lämna regelbundna uppdateringar om medlemsregister och föreningens ekonomi. Omfattande bakgrundskontroller görs i samband med registrering och myndigheterna har möjlighet att avslå en ansökan utan motivering.

Religions- och övertygelsefrihet

Konstitutionen slår fast att Bruneis statsreligion är islam (Shafi-skolan inom Sunniislam). Utövande av övriga religioner är tillåtna så länge detta sker under fredliga former. Drygt 78 procent av Bruneis befolkning är muslimer, knappt 9 procent är kristna och 8 procent är buddister.

Islam genomsyrar starkt det bruneiska samhället och sultanen är den högsta religiösa auktoriteten i landet. Deltagande vid fredagsbönen är obligatorisk för alla muslimska män. Predikan vid fredsbönen sammanställs av Religionsministeriet och är gemensam för samtliga moskéer i landet. Alla muslimska elever mellan 7 och 15 år, oavsett om de går i privat eller offentlig skola, måste genomgå minst sju års studier i islam.

I praktiken råder begränsningar för trosyttringar som buddism och kristendom att verka. Bruneis sharia-lag förbjuder propagerande av andra religioner än islam till muslimer eller personer som saknar en uttalad trosuppfattning. Straffet för detta är upp till fem års fängelse. Undervisning i andra religioner än islam får inte förekomma i skolorna, men undervisning i hemmet tillåts.

Sultanens beslut 2015 att förbjuda alla former av offentligt julfirande, inklusive förekomst av juldekorationer och framförande av julsånger, fick uppmärksamhet internationellt. Regeringen införde i samband med det kinesiska nyåret 2016 nya regler som begränsar möjligheten att framföra den traditionella lejongdanser.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Merparten av Bruneis arbetsföra befolkning arbetar inom den offentliga sektorn. Mindre kvalificerade arbeten, till exempel inom byggsektorn och servicenäringen, utförs i stort sett uteslutande av migrantarbetare. Anställda inom den offentliga sektorn erhåller, vid sidan av sin lön, en rad förmåner så som bland annat subventionerat boende och fri sjukvård. Medborgare betalar ingen inkomstskatt.

Brunei har ratificerat två av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner. Fackföreningar är tillåtna, men måste registreras hos regeringen. I praktiken är dock den fackliga verksamheten nästintill obefintlig med endast en registerad fackförening, *Brunei Oilfield Workers Union*. Kontakter med den internationella fackföreningsrörelsen är inte tillåtet.

Att strejka är olagligt och kollektiva förhandlingar existerar inte. Regler om minimilön saknas. Tvångsarbete är förbjudet enligt lag. Det finns inga uppgifter om att barnarbete förekommer.

De senaste 15 åren andelen kvinnor på arbetsmarknaden ökat, från knappt 60 procent 2001 till 63 procent 2011.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den allmänna hälsonivån är god och sjukvården håller hög standard. Regeringen angav i samband med genomförandet av FN:s universella granskningsmekanism (UPR) av Brunei 2014 att man lider brist på kvalificerad medicinsk personal, såväl läkare som annan vårdpersonal.

Medborgare och utlänningar som har permanent uppehållstillstånd är berättigade till statligt subventionerad sjukvård. Statslösa har inte rätt till

subventionerad sjukvård. För den som saknar ekonomiska medel finns viss möjlighet att vända sig till frivilligorganisationer för hjälp.

Kvinnor och par har rätt att bestämma hur många barn de vill ha och när. Preventivmedel finns tillgängligt, men abort är förbjudet i lag.

Rätten till utbildning

Nioårig obligatorisk grundskoleutbildning gäller för alla barn, flickor och pojkar, mellan sex och 15 år. Utbildningen är kostnadsfri till och med universitetsnivå. Tillgången till utbildning och kvaliteten är mycket god. Läskunnigheten är knappt 97 procent. Bruneis regering satsade i 2016 års budget 12 procent av de statliga utgifterna på utbildning. Regeringen ingick i juni 2016 en överenskommelse med OECD om att delta i nästa PISA-undersökning som äger rum 2018.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Brunei är ett generellt sett välmående land med en BNP per capita bland de högsta i världen. UNDP:s index för mänsklig utveckling 2015 placerar Brunei på plats 31 av 188 listade länder. Ekonomin är i hög grad beroende av en inkomstkälla, nämligen olja och gas som svarar för 96 procent av exporten. I stort sett alla medborgare har tillgång till en anständig bostad tack vare kraftiga bostadssubventioner. Familjen utgör ryggraden i Bruneis sociala struktur och har ett långtgående ansvar som socialt skyddsnet.

Extrem fattigdom är begränsad och det är ovanligt med hemlösa. Trots en överlag hög levnadsstandard har ett ökat missnöje kommit till uttryck under senare tid i takt med att det sjunkande oljepriset påverkat statsfinanserna negativt. Inkomstklyftor växer.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Andelen förvärvsarbete kvinnor har gått upp under senare år och det är idag fler kvinnor än män som slutför en universitetsutbildning. Samtidigt är kvinnor fortsatt kraftigt underrepresenterade på beslutsfattande positioner i samhället. Den enda kvinnliga ministern tvingades lämna regeringen vid den senaste regeringsombildningen i oktober 2015.

Brunei har ratificerat ILO:s konvention nr 100 om lika lön för arbete av lika värde, men det faktum att Brunei saknar en allmän diskrimineringslagstiftning gör det svårt för kvinnor att få gehör för detta. Lönegapet mellan män och kvinnor ökar med åldern. Totalt 105 dagars föräldraledighet garanteras, för modern, inom såväl offentlig som privat sektor.

Det saknas en specifik lag som förbjuder våld i hemmet, men övergrepp faller under allmän strafflag. Mindre övergrepp leder till två veckors fängelse och böter, allvarliga övergrepp föranleder spöstraff och fängelse. Våldtäkt inom äktenskapet är inte kriminaliserat annat än om kvinnan är under 14 år (för personer ut den kinesiska minoriteten gäller 15 år). Våld inom äktenskapet kan utgöra grund för skilsmässa inom islamisk familjerätt.

En specifik enhet har upprättats inom polisen som utreder anmälningar om våld mot kvinnor. Enheten är enbart bemannad med kvinnor. Myndigheterna har möjlighet att tillhandahålla skyddat boende för kvinnor och barn i vissa fall i väntan på rättegång. Sexuella trakasserier kan bestraffas med spöstraff eller fängelse i upp till fem år.

Könsstympning är vanligt förekommande och genomförs i regel under barnets första 40 dagar i livet.

Enligt islamsk familjerätt har män och kvinnor olika rättigheter. Kvinnor anses till exempel bäst lämpade att ta hand om barnen i händelse av skilsmässa, medan männen har rätt till en dubbelt så stor andel av ett arv som kvinnan oavsett om släktskapet till den avlidne är detsamma.

Barnets rättigheter

Barns rättigheter respekteras i stor utsträckning. Alla barn har tillgång till utbildning och hälsovård. Minimiåldern för arbete är 18 år (för vissa anställningsformer gäller 15 år). Inga uppgifter om gatubarn eller handel med barn finns. Hälso- och näringsstandarden är god.

Barnaga är inte förbjudet i lag och förekommer. Aga av flickor är sedan 2003 förbjudet i skolor, men förbudet omfattar inte pojkar. Aga i hemmet är inte förbjudet så länge det inte leder till ”allvarlig skada”.

Lagen medger spöstraff och fängelse för minderåriga. Pojkar mellan 8 och 17 år kan dömas till upp till 18 rapp.

Det är enligt lagen tillåtet att ingå äktenskap från 14 års ålder för både pojkar och flickor, förutsatt att föräldrarna gett sitt medgivande. För etniska kineser är minimiåldern 15 år. Islamisk familjerätt anger emellertid 18 respektive 16 år som lägsta ålder för att ingå äktenskap. Barnprostitution är sällsynt.

Barnets medborgarskap ärvs från fadern. Modern kan ansöka om att ge barnet sin nationalitet, men processen är omständlig.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Konstitutionen ger etniska malajer en privilegierad ställning i samhället. Regeringsföreträdare liksom medlemmar av landets militär måste vara av malajisk etnicitet, även om undantag förekommer. Endast medborgare av malajisk etnicitet har rätt att äga land. Bruneis etniskt kinesiska minoritet svarar för cirka tio procent av befolkningen. Inom denna grupp finns ett betydande antal som inte uppbär bruneiskt medborgarskap trots att de är födda och uppvuxna i landet. Avsaknad av medborgarskap påverkar bland annat möjligheten att uppbära fri sjukvård och utbildning. Den som behärskar malajisk kultur och språk och har bidragit konstruktivt till landets ekonomi har möjlighet att ansöka om medborgarskap. Processen för detta har förenklats något under senare tid.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Sexuella handlingar mellan personer av samma kön är förbjudet enligt lag och kan leda till höga böter, piskstraff och fängelse i upp till 10 år. Lagen omfattar såväl muslimer som icke-muslimer. Shariasystemets fas två påbjuder stening till döds för samkönade sexuella handlingar. Lagen förbjuder också män från att klä sig som kvinnor och kvinnor att klä sig som män. Sedan införandet av sharia-lagstiftningens första fas 2014 har två fall av så kallad *cross dressing* utretts. Båda fallen resulterade i fällande domar och böter. Det omfattande sociala stigma som omger hbtq-frågor gör att personer inte avslöjar sin sexuella läggning eller könsidentitet.

Flyktingars och migranters rättigheter

Brunei är en stor mottagare av utländsk arbetskraft inom framförallt byggsektorn, servicenärings- och bland hushållsanställda. Omkring 100 000 gästarbetare - närmare 30 procent av den totala arbetskraften - från i första hand Bangladesh, Indien, Filippinerna och Indonesien vistas i Brunei. Alla

gästarbetare är kontraktsanställda och deras uppehållstillstånd kan inte förlängas på annan grund.

Migrantarbetare omfattas inte av samma arbetslagstiftning som övriga invånare och deras villkor och levnadsstandard är ibland bristfälliga. Uppgifter om att arbetsgivare konfiskerar de hushållsanställdas pass och ID-handlingar, att de nekas övertidsersättning eller årlig ledighet är vanligt förekommande. Många migrantarbetare tvingas i praktiken arbeta gratis under åtskilliga månader för att kunna betala av de höga avgifter de ådragit sig för att komma till Brunei. Trots att regeringen vidtagit åtgärder för att komma åt rådande missförhållanden kvarstår många av problemen.

Brunei tar inte emot några flyktingar oavsett skyddsskäl och man har inte anslutit sig till 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning. Människor utan giltiga inresehandlingar och intyg om försörjning räknas som illegala invandrare och vägras inresa i landet.

Brunei delger sedan ett par år tillbaka UNHCR statistik över antalet statslösa personer bosatta i Brunei. Enligt den senaste offentliga statistiken från december 2012 finns det drygt 21 000 statslösa personer i Brunei.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Brunei ratificerade konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i april 2016 och regeringen har sedan dess gett frågan ökad uppmärksamhet. Det finns ingen särskild lagstiftning för personer med funktionsnedsättning och det faktum att Brunei saknar en allmän diskrimineringslagstiftning som omfattar personer med funktionsnedsättning gör det svårt för denna grupp att söka upprättelse hos myndigheterna. Vanligast är att personer med funktionsnedsättning tas om hand av sina familjer i hemmet. Ett antal civilsamhällesorganisationer arbetar med rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* och det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 2006. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 2015. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte signerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1995. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2016.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2016.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the*

Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED) har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet har inte ratificerats.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* har inte ratificerats.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Inom ramen för de pågående förhandlingarna om ett partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Brunei förs diskussioner om situationen för de mänskliga rättigheterna i landet, inte minst rörande implementeringen av sharia-lagstiftning på det straffrättsliga området.

I den senaste granskningen av Brunei i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige bland annat rekommendationerna att Brunei bör överväga ratificering av grundläggande internationella instrument för mänskliga rättigheter, inrätta ett formellt moratorium för dödsstraff och arbeta mot dödsstraffets avskaffande samt garantera full yttrandefrihet och avskaffa censur.